

Brüssel, 13. juuni 2016
(OR. en)

9198/16

ECOFIN 450
UEM 197
SOC 314
EMPL 210
COMPET 284
ENV 329
EDUC 184
RECH 176
ENER 192
JAI 438

MÄRKUS

Saatja:	Nõukogu peasekretariaat
Saaja:	Alaliste esindajate komitee / nõukogu
Komisjoni dok nr:	9125/16 ECOFIN 417 UEM 167 SOC 281 EMPL 177 COMPET 254 ENV 298 EDUC 154 RECH 146 ENER 159 JAI 404 - COM(2016) 328 final
Teema:	Soovitus: NÕUKOGU SOOVITUS, milles käsitletakse lirimaa 2016. aasta riiklikku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus lirimaa 2016. aasta stabiilsusprogrammi kohta

Käesolevaga edastatakse delegatsioonidele eespool nimetatud nõukogu soovitus eelnõu, mis põhineb komisjoni ettepanekul COM(2016) 328 final ning mida on muudetud ja milles on kokku lepitud nõukogu erinevates komiteedes.

NÕUKOGU SOOVITUS,

...

**milles käsitletakse Iirimaa 2016. aasta riiklikku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus
Iirimaa 2016. aasta stabiilsusprogrammi kohta**

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 121 lõiget 2 ja artikli 148 lõiget 4,

võttes arvesse nõukogu 7. juuli 1997. aasta määrust (EÜ) nr 1466/97 eelarveseisundi järelevalve ning majanduspoliitika järelevalve ja kooskõlastamise tõhustamise kohta,¹ eriti selle artikli 5 lõiget 2,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. novembri 2011. aasta määrust (EL) nr 1176/2011 makromajandusliku tasakaalustamatuse ennetamise ja korrigeerimise kohta,² eriti selle artikli 6 lõiget 1,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni soovitusi,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi resolutsioone,

võttes arvesse Euroopa Ülemkogu järeldusi,

¹ EÜT L 209, 2.8.1997, lk 1.

² ELT L 306, 23.11.2011, lk 25.

võttes arvesse tööhõivekomitee arvamust,

võttes arvesse majandus- ja rahanduskomitee arvamust,

võttes arvesse sotsiaalkaitsekomitee arvamust,

võttes arvesse majanduspoliitika komitee arvamust

ning arvestades järgmist:

- (1) Komisjon võttis 26. novembril 2015 vastu iga-aastase majanduskasvu analüüsi, mis tähistas majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta (2016) algust. Euroopa Ülemkogu kiitis 17.–18. märtsil 2016 heaks iga-aastases majanduskasvu analüüsis esitatud prioriteedid. 26. novembril 2015 võttis komisjon määruse (EL) nr 1176/2011 alusel vastu häiremehhanismi aruande, milles nimetati Iirimaad ühe liikmesriigina, mille olukorda tuleb põhjalikult analüüsida. Samal päeval võttis komisjon vastu soovitusel nõukogu soovitusel kohta, milles käsitletakse euroala majanduspoliitikat. Euroopa Ülemkogu kiitis 18.–19. veebruaril 2016 kõnealuse soovitusel heaks ja nõukogu võttis selle 8. märtsil 2016 vastu³. Kuna Iirimaa rahaühik on euro ning majandus- ja rahaliidu riigid on üksteisega tihedalt seotud, peaks Iirimaa tagama kõnealuse soovitusel täieliku ja õigeaegse täitmise.

³ ELT C 96, 11.3. 2016, lk 1.

- (2) 26. veebruaril 2016 avaldati 2016. aasta aruanne Iirimaa kohta. Selles hinnati Iirimaa edusamme 14. juulil 2015 nõukogu vastu võetud riigipõhiste soovitude täitmisel ja strateegia „Euroopa 2020“ riiklike eesmärkide suunas liikumisel. See sisaldas ka vastavalt määruse (EL) nr 1176/2011 artiklile 5 tehtud põhjalikku analüüsi. Põhjaliku analüüsi tulemused esitas komisjon 8. märtsil 2016. Komisjon järeltab oma analüüsi põhjal, et Iirimaal esineb makromajanduslik tasakaalustamatus. Eelkõige on tähtis tegeleda netoväliskohustuste ning era- ja valitsemissektori võla suure mahuga, mis põhjustavad edusammudest hoolimata haavatavust.
- (3) 29. aprillil 2016 esitas Iirimaa oma 2016. aasta riikliku reformikava ja 2016. aasta stabiilsusprogrammi. Selleks et võtta arvesse kõnealuste dokumentide omavahelisi seoseid, hinnati neid ühel ja samal ajal.
- (4) Asjaomaseid riigipõhiseid soovitusi võeti arvesse Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide 2014.–2020. aasta programmide koostamisel. Nagu on nähtud ette Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1303/2013⁴ artikliga 23, võib komisjon juhul, kui on vaja toetada asjaomaste nõukogu soovitude rakendamist, nõuda, et liikmesriik vaataks läbi oma partnerluslepingu ja asjaomased programmid ning teeks nende muutmise ettepanekud. Komisjon esitas täiendavad üksikasjad kõnealuse sätte kasutamise kohta suunistes selle kohta, kuidas rakendada meetmeid Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide tõhususe sidumiseks usaldusväärse majandusjuhtimisega.

⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. detsembri 2013. aasta määrus (EL) nr 1303/2013, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi, Euroopa Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondi ning Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta, nähakse ette üldsätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi ja Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1083/2006 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 320).

- (5) Pärast ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse lõpetamist kohaldatakse Iirimaa suhtes stabiilsuse ja kasvu pakti ennetuslikku osa ning võlareegliga seotud üleminekukorda. Eeldusel et poliitikat ei muudeta, kavatseb valitsus 2016. aasta stabiilsusprogrammi kohaselt järkjärgult parandada valitsemissektori nominaalset eelarvepositsiooni, kuni saavutatakse ülejääk 0,4 % SKPst 2018. aastal. Keskpika perioodi läbivaadatud eelarve-eesmärk – struktuurne puudujääk 0,5 % SKPst – on kavas saavutada 2018. aastal. Aastane muutus ümberarvutatud⁵ struktuurses eelarvepositsioonis (0,1 % SKPst 2016. aastal) ei taga siiski piisavat arengut keskpika perioodi eelarve-eesmärgi suunas. Stabiilsusprogrammi kohaselt peaks valitsemissektori võla suhe SKPsse langema 2016. aastal 88,2 %-ni SKPst ja jätkama langust, jõudes 2017. aastal 85,5 %-ni. Nende eelarveprognooside aluseks olev makromajanduslik stsenaarium on usutav. Ent meetmeid, mida on vaja kavandatud eelarvepuudujäägi eesmärkide saavutamiseks alates 2017. aastast, ei ole piisavalt täpselt kirjeldatud. Komisjoni 2016. aasta kevadprognoosi kohaselt varitseb oht, et 2016. aastal kaldutakse mõnevõrra kõrvale soovitatud eelarvekohandusest, samas kui 2017. aastal peaks Iirimaa vastama nõuetele, eeldusel et poliitikat ei muudeta. Iirimaa peaks eeldatavasti nii 2016. kui ka 2017. aastal järgima võlareegliga seotud üleminekukorda. Nõukogu on stabiilsusprogrammile antud hinnangu põhjal ja komisjoni 2016. aasta kevadprognoosi arvesse võttes arvamusel, et Iirimaa täidab eeldatavasti üldjoontes stabiilsuse ja kasvu pakti sätteid. Siiski tuleb võtta täiendavaid meetmeid, et tagada sätete järgimine 2016. aastal.
- (6) Maksubaasi laiendamiseks tehtud jõupingutused on tagasihoidlikud ning hiljutised maksumeetmed keskendusid kärbetele ja soodustustele. Tuleks teha täiendavaid jõupingutusi, et maksusüsteem oleks tõhusam ja majanduskasvu soodustav. Iirimaa ametiasutused kasutavad maksukulude läbivaatamiseks jooksvat programmi ja läbivaatamise tulemused avaldatakse aastaaruandes. Kuid läbivaatamismenetlus ei hõlma käibemaksuga seotud maksukulusid ja maksubaasi saaks laiendada vähim moonutavate maksude suurendamise kaudu.

⁵ Komisjon on teinud struktuurse eelarvepositsiooni ümberarvutuse lähenemisprogrammist saadud teabe põhjal ja ühiselt kokkulepitud metoodikat järgides.

- (7) Tervishoiusüsteemi kõige suuremad probleemid on kulutõhusus, võrdne juurdepääs ja jätkusuutlikkus. Reformi konkreetsed suunad edenevad, kuid kulud ravimitele, eelkõige ühest tarnijast sõltuvate ravimitega seotud suured kulud avaldavad jätkuvalt survet kulutõhususele. Finantsjuhtimine ja teabesüsteemid on nõrgad, probleeme on endiselt esmatasandi arstiabile ebavõrdse juurdepääsuga. Ligikaudu 40 %-l elanikkonnast on tasuta juurdepääs perearstiteenusele, samas kui ülejäänud kannavad kõik kulud ise. Tervishoiusüsteemi ulatusliku reformi ümber valitseb suur ebakindlus, kuna puudub tervisekindlustussüsteemi üldine mudel.
- (8) Tuleks tegeleda taristu vajadustega, et edendada kestlikku ja tasakaalukat majanduskasvu tulevikus. Pärast 2008. aasta haripunkti (5,2 % SKPst) langesid avaliku sektori investeeringud 2013. aastal kõigest 1,8 %-ni SKPst, enne mõningast taastumist 2014. aastal, mil need olid siiski kõvasti alla ELi keskmise. Lisaks näib, et majanduskriis on valitsemissektori üldkulutuste struktuuris toonud kaasa struktuursed muutused, mille tõttu on toimunud üleminek investeerimiskulutustelt jooksevkulutustele. Aastatel 2010–2013 olid kapitalikulutused keskmiselt vaid 4,8 % kogukulutustest, mis on vähem kui pool pikaajalisest keskmisest 1995.–2008. aastal. Valitsemissektori investeeringute jõuline vähendamine seitsme aasta jooksul on negatiivselt mõjutanud taristu kvaliteeti ja piisavust ning mittemateriaalsete investeeringute rahastamist valitsuse poolt. Peamised kitsaskohad on eluasemed, vesi, ühistransport ja kliimamuutuste leevendamise suutlikkus. Nõudlus uute eluasemete järele riigi peamistes linnapiirkondades ületab praegu suurelt pakkumise. Selle tulemusena tõusid 2014. aastal elamukinnisvara ja üürihinnad linnapiirkondades järsult, enne kui hinnatõus 2015. aastal aeglustus. Praegu puuduvad tõendid ülehindamise kohta, kuid ehitussektorit ja eluasemete pakkumist piiravad kitsendused, sealhulgas mõned avaliku sektori taristuga seotud kitsendused võivad tekitada tasakaalustamatuse ohu, kui neid ei lahendata. Valitsemissektori kulutuste struktuurimuutus on mõjutanud ka avaliku sektori toetust teadus- ja arendustegevusele ja innovatsioonile, jäädes 2014. aastal alla 2007. aasta taset. Iirimaa avaliku sektori kulutused teadus- ja arendustegevusele protsendina SKPst on liidus 22. kohal. See on negatiivselt mõjutanud VKEdes konkurentsivõimet.

- (9) Tööpuuduse määr on langenud alla ELi keskmise ja 2016. aasta märtsis oli see 8,6 %. Kuid muret tekitavad pikaajaline töötus ja madala tööhõivega kodumajapidamised. Kuigi pikaajalise töötuse määr on viimastel aastatel langenud, oli pikaajaliste töötute osakaal 2015. aasta neljandas kvartalis jätkuvalt suur (56,3 %), mis ületab ELi keskmist näitajat 48,3 %. 2014. aastal (kõige värskemad võrreldavad andmed) oli väga madala tööhõivega kodumajapidamistes elavate inimeste osakaal suurim ELis (21,1 %) ja seda eeskätt üksikvanemaga kodumajapidamiste puhul. Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate laste osakaal (vanuses 0–17) vähenes 2014. aastal 30,3 %-ni, olles siiski suurem kui ELi keskmine 27,8 %. Vastav AROPE näitaja (suhtelise vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse määr) on üksikvanemaga kodumajapidamiste puhul (2014. aastal 62,5 %) palju kõrgem kui ELi keskmine 48,2 %.
- (10) Iirimaa on hakanud rakendama programmi JobPath, et tegeleda pikaajaliste töötute vajadustega, samuti töötab ta välja aktiveerimisstrateegiat, et julgustada inimesi, kellel on potentsiaali ja soovi tööjõuturul aktiivsemalt osaleda. Endiselt on probleemiks tööhõiveteenuste laiendamine nendele, kes tavaliselt on tööturult välja jäetud, sealhulgas puudega ja hoolduskohustustega inimesed. Üldiselt on hoolekandesüsteem toiminud hästi, võttes arvesse majanduskriisi mõju vaesusele ja ebavõrdsusele, kuid kaasavat majanduskasvu takistavad tegurid on alles. Mõningaid edusamme on tehtud hüvitiste vähendamisel, kuid probleeme on jätkuvalt teatavate kodumajapidamiste tööturult kõrvalejäämisega. Lastehoiu netokulud, arvutatud protsendina palgast, on Iirimaaal ühed liidu kõrgemad: teisel kohal kahe vanemaga perede puhul ja kõige kõrgemad üksikvanemate puhul. Samuti valmistab jätkuvalt probleeme lastehoiuteenuste kvaliteet. Näiteks 2014. aastal jäi nende kõrgkoolilõpetanute osakaal, kes töötavad alusharidus- ja lastehoiusektoris (15 %), tublisti alla soovitatud taseme. Oskuste mittevastavus nõudlusele püsib ja mõnes piirkonnas on tekkinud oskuste nappus, samas kui täiend- ja ümberõppe võimalused on ebapiisavad, ning haridusele tehtavate kulutuste vähendamine võib tulevikus avaldada negatiivset mõju haridustulemustele.

- (11) Erasektori suur finantsvõimendus annab tunnistust langenud väärtusega laenude probleemidest. 2015. aasta juuni lõpus oli erasektori konsolideerimata võlg 266,3 % SKPst, s.o kõvasti üle euroala keskmise. Kuigi viivislaenude suhtarv on tänu majanduse elavnemisele ja restruktureerimismeetmetele vähenenud, oli see 2015. aasta lõpus jätkuvalt üks euroala suurimatest – üle 16 % kõigist omamaistest pangalaenudest. Lisaks oli 14,7 % hüpoteegimahust 2015. aasta lõpu seisuga võlgnevustega, samal ajal kui üle kahe aastase võlgnevusega kontod moodustasid peaaegu 10 % hüpoteeklaenude kogujäägist. Kuigi edusamme tehakse, on enamik hüpoteekide restruktureerimisest ajutine, mistõttu esineb oht, et makseviivitused korduvad, eelkõige makromajandusliku olukorra halvenemise või negatiivse välismõju korral. Omamaiste pankade antud kommertsinnisvaralaenud ning VKEde ja ärialaenud on jätkuvalt murekohad, kus viivislaenude määr on vastavalt 37,3 % ja 13,8 %. Kuigi edusamme tehakse, nõuab nende kontode jätkusuutlik restruktureerimine palju rohkem aega ja suuremaid jõupingutusi. Seni on leidnud vähe kasutust füüsilise isiku maksejõuetuse menetlus, pankrot, audiitori määramine (liri õiguse kohane kohtukaitse raskustes olevatele äriühingutele) ja muud vahendid võla osaliseks vähendamiseks, mis olid ette nähtud kodumajapidamiste ja ettevõtete majandusliku elujõulisuse taastamiseks. Keskse krediidiregistri kasutuselevõtt on olnud aeglane, olgugi et see on hädavajalik mõistlike laenuandmistavade toetamiseks.
- (12) Õigusteenuste reguleerimise 2015. aasta seadus on allkirjastatud, kuid menetluse lõppetapis tehti õiguselukutsete suhtes järeleandmisi, mis vähendas tunduvalt reformi esialgseid eesmärgi. Uue raamistiku rakendamine on alles algusjärgus ja on veel vara öelda, kas see soodustab konkurentsi ja vähendab kulusid. Õigusteenused on sisendiks kõigis majandussektorites ja nende kulud mõjutavad lirimaa konkurentsivõimet. Kulude tegelik vähendamine on võimalik ainult siis, kui kavandatud õigusraamistiku konkurentsi soodustavad ja kulude vähendamisele suunatud sätted kehtestatakse avaliku konsultatsiooni järel seaduses või lisatakse õigusteenuste reguleerimisasutuse väljaantavatesse eeskirjadesse.

- (13) Komisjon on Euroopa poolaasta raames Iirimaa majanduspoliitikat põhjalikult analüüsinud ja avaldanud tulemused 2016. aasta riigiaruandes. Ta on hinnanud ka stabiilsusprogrammi ja riiklikku reformikava ning varasematel aastatel Iirimaale esitatud soovitude alusel võetud meetmeid. Hindamisel on arvesse võetud kõnealuste dokumentide asjakohasust Iirimaa eelarve- ja sotsiaal-majanduspoliitika jätkusuutlikkuse seisukohast, aga ka nende vastavust ELi normidele ja juhistele, pidades silmas vajadust tugevdada Euroopa Liidu üldist majandusjuhtimist, lisades ELi tasandi panuse riigi tasandil tehtavatesse otsustesse. Euroopa poolaasta raames koostatud soovitused kajastuvad allpool esitatud soovitustes 1–3.
- (14) Võttes arvesse kõnealust hindamist, on nõukogu stabiilsusprogrammi läbi vaadanud ja tema arvamus⁶ selle kohta kajastub eelkõige soovituses 1.
- (15) Nõukogu on komisjoni põhjalikust analüüsist ja kõnealusest hindamisest lähtudes riikliku reformikava ja stabiilsusprogrammi läbi vaadanud. Määruse (EL) nr 1176/2011 artikli 6 alusel antud nõukogu soovitused kajastuvad allpool esitatud soovitustes 1 ja 3,

⁶ Vastavalt määruse (EÜ) nr 1466/97 artikli 5 lõikele 2.

1. Korrigeerida ülemäärast eelarvepuudujääki ja saavutada 2016. ja 2017. aastal eelarve aastane kohandamine 0,6 % ulatuses SKPst keskpika perioodi eelarve-eesmärgi suunas. Kasutada headest majandus- ja finantstingimustest, samuti varade müügist saadud juhuslikke tulusid, et kiirendada võla vähendamist. Vähendada, muu hulgas maksubaasi laiendamisega, haavatavust majanduse kõikumiste ja majandusšokkide suhtes. Suurendada kulutuste kvaliteeti, eelkõige suurendades tervishoiu kulutõhusust ja seades esikohale valitsemissektori kapitalikulutused teadus- ja arendustegevusele ning avalikule taristule, eeskätt transpordi, veeteenuste ja eluasemete valdkonnas.
2. Laiendada ja kiirendada aktiveerimispoliitika rakendamist, et suurendada kodumajapidamiste tööhõivet ja vähendada laste vaesusriski. Võtta meetmeid tööhõive stimuleerimiseks hüvitiste ja täiendavate toetuste järkjärgulise kaotamisega. Parandada kvaliteetsete, taskukohaste ja täisajaga lastehoiuteenuste kättesaadavust.
3. Viia lõpule jätkusuutlik restruktureerimine, et vähendada viivislaene, tagada kodumajapidamiste võla jätkusuutlikkus ja ergutada laenuandjaid vähendama ülemäärase finantsvõimendusega, kuid elujõuliste ettevõtete võlga. Kiirendada täielikult toimiva keskse krediidiregistri kasutuselevõttu ja kanda sellesse igat liiki laenuandjad ja -võtjad.

Brüssel,

*Nõukogu nimel
eesistuja*
